

УДК 327

Катерина Андрєєва

ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРИЙОМІВ У КРАЇНАХ АРАБСЬКОГО СВІТУ

Актуальність даної теми полягає в тому, що на сьогоднішній день в українській історіографії немає жодної комплексної роботи, яка б висвітлювала особливості дипломатичного протоколу та етикету країн арабського світу. Країни Арабського світу віднедавна почали функціонувати як нові, молоді та незалежні держави. Варто зазначити, що вони також стали акторами на міжнародній арені. Звісно, як й інші держави, ці країни підтримують відносини з іншими акторами міжнародної арени, намагаючись при цьому заявити про себе.

Найважливішу роль в арабському регіоні відіграють такі країни як: Алжир, Єгипет і Сирія. Можна сказати, що саме ці держави мають найбільш розвинений дипломатичний апарат. Наприклад, дипломатична служба Єгипту почала формуватися ще у 1820-х роках, а дипломатичний апарат Алжиру почав функціонувати у 1954 році, хоча Алжир здобув незалежність лише у 1962 році.

Теоретичною базою для написання даної статті є праці українських і російських дослідників, серед яких на особливу увагу заслуговують роботи Т.І. Шинкаренка, О.П. Сагайдака, В.Г. Галушка, Є.М. Богучарського, В.І. Попова, які висвітлюють основні правила проведення дипломатичних прийомів у країнах Арабського світу. Т.І. Шинкаренко дає коротку характеристику розвитку дипломатичного протоколу в арабських країнах, а також класифікацію дипломатичних прийомів [1].

О.П. Сагайдак аналізує загальну дипломатичну «картину» арабських країн, а також розглядає дрескод, який притаманний дипломату. Окрім цього, він класифікує та характеризує види дипломатичних прийомів [2]. У свою чергу, В.Г. Галушко висвітлює певні правила поведінки при проведенні прийому, а саме акцент робиться на правилах та особливостях зустрічі гостей в арабських країнах, їх поведінці під час прийому. В.Г. Галушко наголошує на тому, що кожен дипломат, маючи у планах відвідати ту чи

іншу країну, обов'язково має досконало вивчити традиції, звичаї, закони й особливості життєдіяльності цієї країни [3].

У своїй праці «Мусульманський етикет» Є.М. Богучарський детально описує проведення прийомів, аналізує їх види. Даний дослідник висвітлює особливості зовнішнього вигляду арабського дипломата, а також правила поведінки при проведенні прийомів, бесід чи переговорів [4]. В.І. Попов розглядає дипломатичну службу різних країн, включаючи й арабські держави на сучасному етапі [5].

Метою даного дослідження виступає аналіз особливостей дипломатичних прийомів у країнах Арабського світу. Відповідно до мети, ми ставимо наступні завдання:

- аналіз дипломатичних прийомів;
- характеристику основних видів дипломатичних прийомів;
- розгляд правил поведінки під час прийому в країнах Арабського світу.

Дипломатичні прийоми – це зустріч запрошених представників держави, колег. Дипломатичні прийоми є основою спілкування та міжнародних переговорів. Глави держави влаштовують їх задля зміцнення відносин між державами, а також для отримання необхідної інформації щодо певного питання.

Для того, щоб оволодіти загальноприйнятими правилами ділового спілкування й етикету в арабському світі необхідно вивчити:

- правила встановлення та підтримки міждержавних відносин;
- правила поведінки партнерів, які беруть участь у переговорах та офіційних дипломатичних прийомах;
- правила підготовки та проведення дипломатичних прийомів;
- вимоги, які стосуються зовнішнього вигляду та манер дипломатів.

Араби дуже відповідально ставляться до організації дипломатичних прийомів, щоб продемонструвати свою гостинність і доброзичливість. Цього ж вони чекають від своїх

колег. Перш за все, необхідно обрати вид прийому, скласти списки осіб, які запрошуються на прийом, відіслати запрошення, скласти план розсадки за столом, меню, сервірування столу й обслуговування гостей тощо [6].

В арабських країнах є свої протокольні норми та традиції, які потрібно знати та виконувати під час перебування в одній із арабських країн. Звичайно, вони відрізняються, одні країни тяжіють ще до середньовічних протокольних правил, а інші – до сучасних. Важливо пам'ятати: ніколи не критикуйте Коран. Це може образити арабів і подальші відносини не увінчаються успіхом. Навпаки, треба проявляти повагу до Корану [7].

Варто зазначити, що дипломатичні прийоми не варто організовувати у святкові дні і під час національних траурних подій, а в арабських країнах – під час релігійного свята, яке називається Рамадан.

Дуже важливо знати, які страви до вподоби арабам, а які вони взагалі не вживають. Не знаючи цього, можна образити іноземного гостя. Варто зазначити, що араби надають перевагу білому хлібові. Необхідно пам'ятати, про їхні національні вподобання щодо страв. Не варто подавати занадто гарячу чи холодну страву. Перед прийомом страв представники Арабського світу моляться. Араби можуть подавати страви, які приготовані з рису, баранини, телятини, бобів, свіжих овочів. Вони дуже полюбляють бринзу, а також оливки та фрукти. Більшість страв готуються за допомогою таких інгредієнтів, як цибуля, часник, мелений перець і прянощі. Араби не їдять свинину та заливні страви. Представники Арабського світу не полюбляють ікру, лосось, сьомгу.

Згідно з арабським етикетом, перед тим як приступити до прийому їжі необхідно помити руки, після закінчення трапези знову зробити це. В арабській культурі прийнято їсти правою рукою без столових приладів, але не варто турбуватися: іноземним делегатам завжди запропонують виделку та ложку. Арабський етикет не дозволяє господареві закінчувати трапезу раніше запрошеного гостя. Згідно з арабським етикетом не можна дякувати гостинного господаря за смачне частування. Порядок подачі страв на арабсь-

ких прийомах дещо значно відрізняється від європейських держав. Наприклад, у Ємені обід починають зі страв з дині чи кавуна. Потім подають їхню улюблену страву «бинтас-сахи» – солодке тісто, залите розтопленими маслом і медом. Далі подають ягнятко зі спеціальним соусом. Обід завершується бульйоном. Найулюбленішими стравами в Іраку є плов з баранини та «яхні» – м'ясна страву з гострими прянощами. У Сирії та Лівані традиційними вважаються такі страви, як «кубба» – смажені кульки з м'яса та риби [8].

Також найпоширенішою стравою арабів є кукурудзяна каша – бургуль. Її заливають кислим молоком і додають шматочки смаженого м'яса. Найвідоміші солодкі страви – це халва та цукати.

Для арабів-дипломатів можна рекомендувати такі страви:

- *холодні закуски*: овочеві салати, маслини, сир із зеленню, рибні страви, страви з курячого м'яса;

- *перші страви*: пиріжки з бобами та горохом, гороховий суп, суп-пюре з гороху, суп із абрикосів;

- *другі страви*: смажена курятина, смажена риба, шашлики, овочеві млинці, рагу з баранини, люля-кебаб;

- *десерт*: компот з натуральних і свіжих фруктів, кавуни, дині, желе плодово-ягідне желе, морозиво, пироги солодкі з фруктовою та ягідною начинкою.

Щодо алкогольних напоїв, то у країнах Арабського світу (Саудівська Аравія), де заборонені алкогольні напої, на прийомах їх не подають. Після обіду прийнято подавати міцний чай або каву [9].

Кава – це найбільш традиційний напій арабів. До приготування кави араби ставляться відповідально. Перш за все, зерна кави обсмажують, потім її вручну подрібнюють у ступі. Для варіння кави використовують спеціальні мідні посудини трьох розмірів. Каву подають у чашечках по порядку старшинства. Почесному гостю каву подають тричі. Зазвичай її п'ють без цукру. До кави додають гвоздику та кардамон, а також шафран і мускатний горіх. Відповідно до арабського етикету, якщо гість випив каву, то господар знову наповнює чашку кавою. Якщо ж гість більше не бажає кави, то він

повинен перевернути чашку вверх дном і покачати нею з одного боку в інший при передачі господарю. Якщо ж після кави почесному гостю подають холодні напої – це означає, що прийом підходить до кінця [10].

Дипломатичні прийоми поділяються на офіційні та неофіційні. До офіційних і неофіційних відносять: келих вина, келих шампанського, перший сніданок, другий сніданок, обід, обід-буфет, вечеря, «а-ля фуршет», коктейль, «жур-фікс». Офіційні прийоми влаштовуються на честь прибуття глави іноземної держави. Вони можуть відбуватися під час національних свят, конференцій і підписання договорів. Щодо неофіційних прийомів, то вони влаштовуються під час сімейних свят.

Відповідно до часу проведення, прийоми поділяються на денні та вечірні. До денних можна віднести такі: келих шампанського, келих вина, перший сніданок. Усі інші відносяться до вечірніх прийомів [11].

Можна навести детальну характеристику певних дипломатичних прийомів в арабських країнах. Найважливішими є такі прийоми, як сніданок, обід і вечеря. Отже, сніданок відбувається між 12-15 годинами. Середня тривалість – 1-1,5 години. Гостям пропонується мінеральна вода та соки. Під час сніданку подаються 1-2 страви холодної закуски, одна гаряча м'ясна чи рибна страва та десерт.

Обід – це найважливіший вид прийому. Починається він, зазвичай, о 20:00 – 20:30, але не пізніше. Середня тривалість – 2-2,5 години. Під час обіду подають спочатку холодні закуски – по одній рибній і по одній м'ясній страві, потім суп, потім одна гаряча рибна й одна гаряча м'ясна страва та десерт [12].

Частіше всього обід передбачає спеціальну форму одягу: смокінг або фрак – для чоловіків, вечірня сукня – для жінок. Але це правило стосується лише європейців, проте араби дотримуються іншого стилю одягу. Для більшості арабських чоловіків і жінок досі актуальні національні костюми. Східні вбрання відрізняються практичністю, самобутністю, різноманіттям, розкішню. Традиційний арабський одяг майже повністю приховує тіло. Спочатку арабський одяг повинен був служити захистом від сонця, піску, а

потім ці функції перейшли у традицію ісламу і став символом способу життя релігійної людини. Жіночий арабський верхній одяг – галабея – яскрава, кольорова, бавовняна сукня з вишивками й аплікаціями. Це східне вбрання довге, вільного крою без пояса. Вибір кольору одягу арабських жінок говорить про характер власниці. Темним кольорам східних нарядів в основному віддають перевагу літні жінки. У більшості східних жіночих нарядів присутній контраст основного кольору з кольором вишивки або аплікацій. Східні вбрання для особливих випадків жінки прикрашають люрексом, металевими нитками, бісером і стразами.

Чоловічі східні вбрання не менш красиві. Чоловічий і жіночий арабський одяг має лише невеликі відмінності. Східні вбрання відрізняються багат шаровістю. Верхній чоловічий арабський халат, що одягається поверх дшдаша – чоловічий варіант галабеї – називається абая. Чоловіче східне вбрання – абая – як правило, буває чорного, коричневого, кремового кольорів.

Це східне вбрання являє собою довгий халат з широкими довгими рукавами, без застібок, іноді є декоративні шнурочки з пензликами, окрасою служить головний убір арабських чоловіків – арафатка – зараз надзвичайно популярний у всьому світі і дійшов до нас практично у первозданному вигляді. Чоловічу хустку тримає акаль – обруч – подвійне кільце. Цей елемент східного наряду захищає від сонця та піску. Також традиційною частиною чоловічого арабського одягу є тубетейка, яку носять під хусткою або окремо. Мусульмани обов'язково покривають голову під час молитви. Цей елемент східного наряду прикрашають вишивками, люрексом або шовком.

У жіночому східному вбранні головний убір не менш значущий. Його називають хіджаб або нікаб. Головною функцією цього елемента одягу арабських жінок, у першу чергу, був захист від сонця [13].

Але на сучасному етапі араби все ж таки дотримуються європейського дрескоду [14]. Чоловіки надають перевагу дорогому швейцарському годиннику, коштовним запальничкам, золотим запонкам. Представники Саудівської Аравії, Ірану, Кувейту, держав Перської Затоки носять свій національний одяг.

На думку арабів, неважливо який одяг людина носить, важливо виглядати привабливо і, щоб люди з якими передбачається ведення переговорів, відносились до людини з повагою.

Жінкам випадає можливість обирати такі фасони, які відповідають смаку, віку, особливостям фігури та ті фасони, які можуть підкреслити переваги та приховати недоліки. Перш за все, вибір одягу повинен відповідати часу та місцю, де проходять дипломатичні заходи. Наприклад, під час денних прийомів рекомендується одяг помірних тонів, бажано одягати сукню звичайної довжини, сукня-костюм або костюм. Недоречно на подібні прийоми одягати занадто розкішні сукні. Такі ж вимоги стосуються і дорогіших прикрас [15].

На вечірні прийоми або прийоми, які організуються з приводу святкових подій у країнах Арабського світу, жінки можуть одягати більш ошатні сукні, але вони мають бути закритими. Сукні можуть бути звичайної довжини та бути такими, які повністю прикривають ноги. Жінки Арабського світу носять багато прикрас, переважно із золота [16].

Обід-буфет – менш офіційний прийом, ніж обід. Передбачає вільну розсадку за столом по 4-6 чоловік. На стіл подаються закуски, неподалік розташовуються буфети з напоями. Гості набирають закуски і сідають за стіл. Такі прийоми зазвичай влаштовуються після концертів, перегляду спектаклів. Форма одягу така ж, як на обідньому прийомі.

Вечеря – починається о 21:00 або навіть пізніше. Від обіду відрізняється, тим, що на вечерю не подають суп.

На прийомах з розсадкою, в яких беруть участь лише чоловіки, першим вважається місце праворуч від господаря, другим – зліва від нього. Якщо господар хоче надати особливу увагу гостю високого рангу, він може посадити його напроти себе. Варто пам'ятати, що в арабських країнах під час проведення прийомів з розсадкою, на які запрошуються чоловіки та жінки, дотримуються загальноприйнятих протокольних норм.

На прийомах з розсадкою не прийнято, щоб жінка сиділа поряд з жінкою, чоловік поряд з дружиною, а також підряд два іно-

земця або два гостя збоку господаря. Не прийнято жінці сидіти у кінці столу. Необхідно також взяти до уваги знання мов, якими володіють гості. Перекладачі знаходяться за столом серед гостей [17].

У першу чергу необхідно обслуговувати дам. Офіціант підходить справа, починаючи з дружини почесного гостя. Господиня й інші жінки першими вживають їжу. Не прийнято брати хліб виделкою – лише рукою. Варто зазначити, що в країнах Арабського світу хліб беруть лише правою рукою. Зазвичай не відкушують від цілого шматка, а відламують маленькі шматочки.

Господарю та господині не прийнято завершувати трапезу першими. Необхідно почекати, коли гості завершать вечеряти чи обідати.

На офіційних прийомах можуть обмінюватися тостами або промовами. Гост повинен бути коротким, простим і доброзичливим. Під час проголошення тосту мовець показує своє відношення до події, особи, яка організувала прийом.

На сніданках, обідах і вечерях тости проголошуються після десерту та коли всім гостям налить шампанське. На інших видах прийомів тости проголошуються наприкінці або на початку прийому, але не раніше 10-15 хвилин після початку прийому. Старший гість проголошує тост після господаря.

Перший тост проголошують і п'ють стоячи, інші – сидячи. Чоловіки п'ють стоячи, коли тост присвячений жінці. Під час проголошення тостів і промов не прийнято розмовляти, наливати напої та їсти. Але, варто зазначити, що більшість арабів не вживають алкогольні напої. Це виглядає як неповага до господаря прийому [18].

Дипломатичні прийоми у країнах Арабського світу мають свої особливості проведення. Необхідно знати традиції, особливості спілкування, правила поведінки під час прийомів. Важливо враховувати вподобання щодо їжі. Варто пам'ятати, що арабам не подобається, коли гості запізнюються на прийом – це є ознакою неповаги до господаря.

Велику роль відіграє правило «правої руки». По-перше, правою рукою потрібно вітатися, тобто, тиснути руку. По-друге, їсти потрібно правою рукою, тобто, тримати ви-

делку, ложку у правій руці. По-третє, хліб араби беруть лише правою рукою. Ліва рука, на думку арабів, призначена для нечистих помислів.

Отже, Арабський світ має багато традицій, які потрібно вивчати, якщо ви збираєтеся до цих країн. Щоб досягти бажаного результату, треба з повагою відноситися до арабів і завжди цінувати їхню доброзичливість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шинкаренко Т.І. Дипломатичний протокол та етикет: навч. посіб. / Т.І. Шинкаренко. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 320 с.
2. Сагайдак О.П. Дипломатичний протокол та етикет: навч. посіб. / О.П. Сагайдак. – К.: Знання, 2006. – 338 с.
3. Галушко В.П. Діловий протокол та ведення переговорів: навч. посіб. / В.П. Галушко. – Вінниця: Нова Книга, 2002. – 226 с.
4. Богучарский Е.М. Мусульманский этикет /

Е.М. Богучарский. – М.: РИПОЛ классик, 2010. – 272 с.

5. Попов В.И. Современная дипломатия: теория и практика: Курс лекций / В.И. Попов. – 2-е изд., доп. – М.: Междунар.отношения, Юрайт-Издат, 2006. – 576 с.

6. Михалькевич Г.Н. Этикет и международное общение: учеб.пособие / Г.Н. Михалькевич. – Минск: Книжный дом, 2004. – С.250-253.

7. Попов В.И. Современная дипломатия: теория и практика: Курс лекций. – С.77-79.

8. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків: навч. посіб. / І.А. Сайтарли. – К.: Академвидав, 2007. – С.200-202.

9. Там само. – С.203.

10. Шинкаренко Т.І. Вказ. праця. – С.280-281.

11. Галушко В.П. Вказ. праця. – С.201-202.

12. Сагайдак О.П. Вказ. праця. – С.316-317.

13. Богучарский Е.М. Вказ. праця. – С.37.

14. Михалькевич Г.Н. Вказ. праця. – С.254.

15. Богучарский Е.М. Вказ. праця. – С.37.

16. Галушко В.П. Вказ. праця. – С.203.

17. Шинкаренко Т.І. Вказ. праця. – С.282.

18. Богучарский Е.М. Вказ. праця. – С.35.

Андрєсва Катерина *Особливості дипломатичних прийомів у країнах арабського світу*

Проаналізовано основні аспекти дипломатичних прийомів у країнах Арабського світу. Охарактеризовано види дипломатичних прийомів в арабських країнах та їх відмінності від прийомів країн Західної Європи.

Ключові слова: дипломатичний прийом, дипломат, шейх, офіційні прийоми, неофіційні прийоми

Андреева Екатерина *Особенности дипломатических приемов в странах арабского мира*

Проанализированы основные аспекты дипломатических приёмов в странах Арабского мира. Охарактеризованы виды дипломатических приемов в арабских странах и их отличия от приемов стран Западной Европы.

Ключевые слова: дипломатический прием, дипломат, шейх, официальные приемы, неофициальные приемы

Andreeva Kateryna *Features diplomatic receptions in the Arab world*

The main aspects of diplomatic receptions in the countries of Arabic world are analyzed. The types of diplomatic receptions in Arabic countries and its differences from receptions in countries of Western Europe are characterized.

Key words: diplomatic reception, diplomat, Sheikh, official receptions, informal receptions

Рецензенти:

Михайлуца М.І., д.і.н., професор

Тригуб О.П., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 11.06.2014 р.